

ÍNDEX

PÀG.

<u>3</u>	1. CICLE DE CINEMA DELS DRETS DELS INFANTS
<u>3</u>	1.1. Propòsit i enfocament
<u>4</u>	1.2. Competències bàsiques i relacions curriculars
<u>6</u>	1.3. Drets a treballar
<u>6</u>	1.4. Marc legal relacionat
<u>9</u>	2. LA PEL·LÍCULA
<u>9</u>	2.1. Fitxa tècnica breu
<u>9</u>	2.2. Sinopsi de l'argument
<u>10</u>	2.3. Conflictes i personatges en relació als valors a treballar
<u>12</u>	2.4. Qüestions a observar per a una millor comprensió
<u>14</u>	2.5. Informacions d'interès sobre la pel·lícula
<u>17</u>	3. PROPOSTA PEDAGÒGICA
<u>17</u>	3.1. Plantejament general
<u>17</u>	3.2. Per anar al cinema
<u>19</u>	3.3. Del cinema a l'aula
<u>22</u>	3.4. De l'aula al món
<u>22</u>	3.5. Recull de creacions escolars
<u>22</u>	3.6. Qüestionari d'avaluació per al professorat
<u>23</u>	4. MATERIAL COMPLEMENTARI
<u>23</u>	4.1. Enllaços d'interès
<u>23</u>	4.2. Bibliografia i filmografia

1. CICLE DE CINEMA DELS DRETS DELS INFANTS

1.1. Propòsit i enfocament

Les normatives legals contempnen els drets de protecció, acolliment i reparació de la infància. Si un nen o una nena pateix algun maltractament, és objecte d'abusos o es troba en una situació de desemparament, les institucions han d'actuar amb celeritat i determinació, sempre en benefici de l'infant. També l'acció reparadora és fonamental per ajudar-lo a superar qualsevol situació abusiva i/o indigna. És prioritari garantir que tots els nens i totes les nenes puguin créixer i desenvolupar-se amb plenitud fins al moment de valdre's autònomament.

Sota el títol **Barcelona té cura dels infants**, aquest curs 2019-20 el Cicle de Cinema dels Drets dels Infants (CCDI) de l'Ajuntament de Barcelona proposa transmetre elements de confiança als nens i les nenes i afavorir que creixin envoltats de respecte i cures. És clau comunicar-los la certesa que sempre trobaran una persona adulta, un servei i/o una institució que els i les cuidarà i que vetllarà per les seves necessitats. Amb la mirada posada en aquesta importància de la cura, el compromís municipal és assegurar als infants tota la protecció i l'atenció necessàries per al seu benestar.

L'edició 2019-20 del CCDI ofereix recursos per abordar a l'aula els drets dels infants relacionats amb la cura i l'autorespecte. L'objectiu és posar en valor la necessitat que tenen de sentir-se sempre atesos i cuidats. Ho fem partint de la legislació actual: Declaració Universal dels Drets Humans, Convenció sobre els Drets de l'Infant, Llei dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència, i Carta de Ciutadania. Carta de drets i deures de Barcelona.

El film de cicle inicial és **Dumbo**, un clàssic del cinema infantil que aquest 2019 ha estrenat *remake*. Els germans Milly i Joe ajuden al seu pare, domador de cavalls d'un circ atrotinat, a tenir cura d'un elefant acabat de néixer. Les orelles gegants de la cria fan que sigui la riota de tothom i l'amo els ordena que se la treguin de sobre. Quan el petit elefant mostra les seves aptituds voladores, el circ reneix. Un avariciós empresari compra tot el circ per explotar les aptituds de l'elefantet. La pel·lícula atorga el rol de cura als dos infants, que protegeixen una cria vulnerable i desprotegida.

El recorregut pedagògic va de l'aula al cinema, del cinema a l'aula i de l'aula a la vida quotidiana i a l'entorn dels nens i les nenes. Per facilitar-lo, el [web](#) disposa dels materials didàctics, les creacions de l'alumnat, i la informació sobre les sessions familiars, d'adolescents, i per a entitats socioeducatives i de lleure educatiu.

El Cicle de Cinema dels Drets dels Infants (CCDI) és un programa educatiu engegat l'any 2000 que promou el Departament de Promoció de la Infància de l'Àrea de Drets Socials, Justícia Global, Feminismes i LGTBI de l'Ajuntament de Barcelona, en col·laboració amb l'Institut Municipal d'Educació de Barcelona.

L'edició 2019-20 del CCDI ofereix recursos per treballar a l'aula els **drets dels infants** relacionats amb la **cura i l'autorespecte**.

1.2. Competències bàsiques i relacions curriculars

1. Competència social i ciutadana

- Ús d'un llenguatge no discriminatori i respectuós amb les diferències.
- Descoberta de les formes d'organització de l'escola i de l'entorn proper, valorant la importància de la convivència. Reconeixement dels drets i deures de les persones del grup, així com la importància del diàleg en la resolució de conflictes.
- Valoració del joc com a mitjà de relació amb els altres i de divertiment.

2. Competència d'autonomia, iniciativa personal i emprenedoria

- Descoberta i identificació dels elements característics de l'entorn, els serveis i els espais comuns, valorant la responsabilitat personal en el seu ús.
- Desenvolupament d'actituds personals com la responsabilitat, l'autoestima, la creativitat, l'autocrítica i el control emocional.
- Reconeixement de la importància de la participació i coresponsabilitat en les tasques de la vida quotidiana, superant estereotips sexistes.

3. Competència d'aprendre a aprendre

- Capacitat d'emprendre, organitzar i conduir un aprenentatge individual o en grup.
- Exploració d'algun aspecte de l'entorn a partir d'una qüestió rellevant, mitjançant el treball cooperatiu.
- Aprenentatge a ser i a pensar de manera autònoma, a actuar de forma coherent, a conviure i a ser ciutadans i ciutadanes en un món global.
- Expressió raonada de sensacions personals i respecte davant les opinions dels altres.

4. Competència digital

- Adquisició progressiva d'habilitats per interactuar amb normalitat en la societat digital.
- Familiarització amb les funcions bàsiques dels instruments i aplicacions digitals per al tractament de la informació i la creació artística.
- Presa de consciència d'hàbits d'ús saludable de la tecnologia per actuar de forma crítica, prudent i responsable.
- Immersió en el treball d'investigació cooperatiu a partir de l'experimentació i ús de diferents fonts d'informació i les TIC.

1. Competència social i ciutadana.
2. Competència d'autonomia, iniciativa personal i emprenedoria.
3. Competència d'aprendre a aprendre.
4. Competència digital.
5. Competència comunicativa lingüística i audiovisual.
6. Competència artística i cultural.

5. Competència comunicativa lingüística i audiovisual

- Aprofundiment en la reproducció i creació de textos orals fomentant el llenguatge no verbal, paraverbal i la comunicació audiovisual.
- Comprensió de relats audiovisuals com a representació de la realitat, per tal de començar a diferenciar el món real i la seva representació audiovisual.
- Comprensió dels elements fonamentals d'un relat audiovisual (personatges, espais, accions).

6. Competència artística i cultural

- Expressió oral d'idees, emocions i experiències, que desvetllen les manifestacions artístiques i culturals per promoure la comprensió crítica.
- Representació de situacions quotidianes on s'assumeixi rols culturals diferents del propi, s'observi les manifestacions culturals de l'entorn i es valori la seva diversitat i riquesa.
- Foment de l'experimentació de diferents llenguatges artístics a l'aula, avançant amb confiança i satisfacció en els processos de producció.
- Elaboració de produccions plàstiques i missatges audiovisuals a partir de la percepció sensorial, la imaginació, les experiències, la realitat, les idees i les emocions, tot preveient els recursos necessaris i les possibilitats dels materials (...).

1.3. Drets a treballar

1. Dret dels infants a rebre atenció i protecció davant de situacions de discriminació i desemparament.
2. Dret dels infants a ser tractats amb respecte, consideració i solidaritat, especialment quan es troben en situació de vulnerabilitat.
3. Dret dels infants a la cura i l'afecte que els garanteixin el benestar.
4. Dret de tots els infants a que els sigui reconeguda i respectada la seva individualitat.

1.4. Marc legal relacionat

Declaració dels Drets de l'Infant

Principi 6. L'infant, per al desenvolupament ple i harmoniós de la seva personalitat, necessita amor i comprensió. Sempre que sigui possible, haurà de créixer a l'emparança i sota la responsabilitat de la seva mare i/o el seu pare i, en qualsevol cas, en un ambient d'afecte i de seguretat moral i material; llevat de circumstàncies excepcionals, l'infant de tendra edat no serà separat de la seva mare. La societat i les autoritats públiques tindran una cura especial envers els infants sense família o que estiguin mancats de mitjans adequats de subsistència.

Principi 9. L'infant ha de ser protegit contra totes les formes de negligència, crueltat i explotació. No serà objecte de cap mena de tràfic.

No s'haurà de consentir que l'infant treballi abans d'una edat mínima adequada; en cap cas no se l'ocuparà ni se li permetrà que s'ocupi en qualsevol tasca o feina que perjudiqui la seva salut, o que en dificulti el seu desenvolupament físic, mental o moral.

Convenció sobre els Drets de l'Infant

Article 9. 1. Els estats membres vetllaran perquè l'infant no sigui separat del seu pare i/o la seva mare contra llur voluntat, tret de quan les autoritats competents, d'acord amb la legislació i els procediments aplicables, decideixin que aquesta separació és necessària per a l'interès primordial de l'infant. Aquesta decisió pot ser necessària en casos especials, com quan els progenitors maltracten o abandonen l'infant o quan el pare i la mare viuen separats i s'ha de prendre una decisió sobre el lloc de residència de l'infant.

1. Dret dels infants a rebre atenció i protecció davant de situacions de discriminació i desemparament.

2. Dret dels infants a ser tractats amb respecte, consideració i solidaritat, especialment quan es troben en situació de vulnerabilitat.

3. Dret dels infants a la cura i l'afecte que els garanteixin el benestar.

4. Dret de tots els infants a que els sigui reconeguda i respectada la seva individualitat.

Article 32. 1. Els estats membres reconeixen el dret de l'infant a ser protegit contra l'explotació econòmica, i a fer qualsevol treball que pugui ser perillós o entorpir la seva educació, o que sigui perjudicial per a la seva salut o el seu desenvolupament físic, mental, espiritual, moral o social.

Article 39. Els estats membres han de prendre totes les mesures adequades per promoure la recuperació física i psicològica, i la reinserció social d'un infant víctima de qualsevol forma d'abandó, explotació, abús, tortura o qualsevol altra forma de tractament o càstig cruel, inhumà o degradant; o conflictes armats. Aquesta recuperació i reinserció ha de tenir lloc en un ambient que protegeixi la salut, l'autoestima i la dignitat de l'infant.

Llei dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència

Article 8. Protecció contra els maltractaments

1. Qualsevol infant o adolescent ha d'ésser protegit de qualsevol forma de maltractament, que inclou el maltractament físic, el psicològic, la negligència, el tracte indigne, l'explotació laboral, l'explotació i l'abús sexuals, la corrupció, la manipulació, el mal ús de la seva imatge i qualsevol altra forma d'abús.

Article 81. Protecció efectiva davant els maltractaments a infants i adolescents

Els poders públics han de prendre totes les mesures necessàries per a protegir els infants i els adolescents de qualsevol forma de maltractament i, especialment, de qualsevol forma de violència física, psíquica o sexual.

Article 82. Atenció a infants i adolescents maltractats

Els poders públics han de prendre totes les mesures necessàries per a promoure la recuperació física i psicològica i la inserció social dels infants o els adolescents que han estat víctimes de maltractament, sens perjudici de la protecció prevista per a les situacions de risc i desemparament.

Carta de Ciutadania. Carta de drets i deures de Barcelona

CAPÍTOL 3. Equitat i accions positives

Article 22. Infants i adolescents

Totes les persones menors d'edat tenen dret a tenir condicions d'existència que els permetin el seu desenvolupament integral.

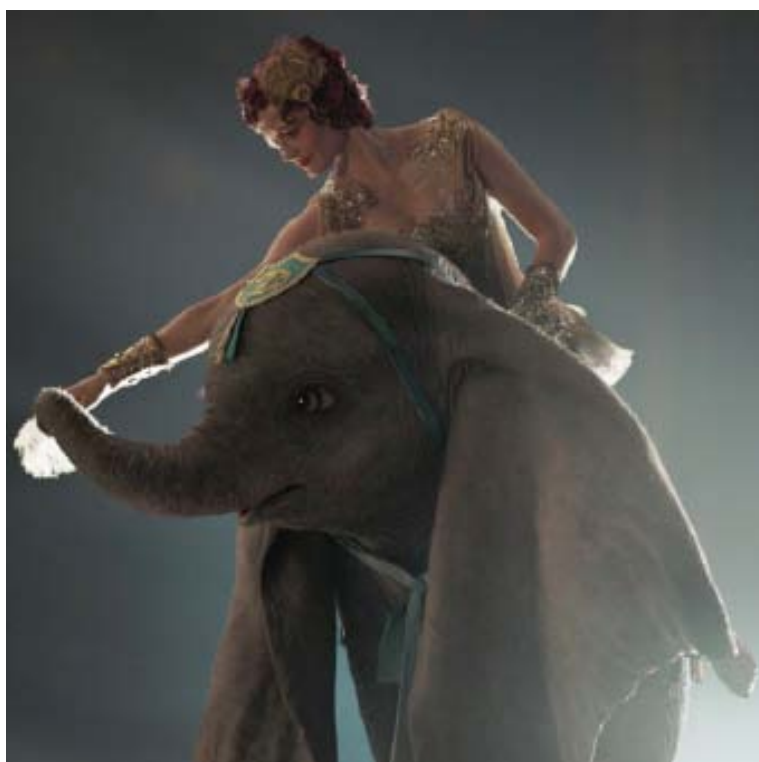
En particular:

- a) Tenen dret a gaudir de la seva família en un marc de responsabilitat i protecció.
- b) Han de tenir garantits els recursos socials per al ple desenvolupament físic, mental, intel·lectual i ètic.
- f) Tenen dret a la prevenció i l'atenció davant de situacions de discriminació, risc o desemparament.

DEURES. CAPÍTOL 2. Convivència

Article 36. Llibertat i dignitat

1. Totes les persones tenen el deure de no menyscar amb el seu comportament els drets de les altres persones, ni atemptar contra la seva dignitat o la seva llibertat d'acció.
2. Totes les persones tenen el deure de tractar amb respecte, consideració i solidaritat aquelles persones que (...) es trobin en una situació de més vulnerabilitat.

Legislació autonòmica i local que regula els drets dels infants:

1. Catalunya

[Llei dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència \(íntegra\)](#).

2. Barcelona

[Carta de Ciutadania. Carta de drets i deures de Barcelona \(íntegra\)](#).

2. LA PEL·LÍCULA

2.1 Fitxa tècnica breu

Títol original: *Dumbo*

Direcció: Tim Burton

Guió: Ehren Kruger. Guió original de Joe Grant i Dick Huemer

Intèrprets: Colin Farrell, Michael Keaton, Danny DeVito, Eva Green, Alan Arkin, Nico Parker, Finley Hobbins, Deobia Oparei, Joseph Gatt, Sharon Rooney, Michael Buffer, etc.

País de producció: EUA

Any d'estrena: 2019

Durada: 111 minuts

Llargmetratge amb personatges reals i animació 3D

Versió en castellà

2.2 Sinopsi de l'argument

L'any 1919 la Milly i en Joe ajuden al seu pare, un antic domador de cavalls mutilat a la I Guerra Mundial, a tenir cura d'una cria d'elefant acabada de néixer. L'amo d'aquest circ familiar rònec i decrepít amaga l'elefantó perquè ha nascut amb unes orelles massa grans i ho veu com un defecte. A la primera funció, el públic li descobreix les orelletes que té i se'n burla de forma molt degradant. Aquest maltractament enfurisma la mare elefant i el propietari decideix treure-se-la de sobre.

La Milly i en Joe consolen la cria després de ser separada de la mare de manera forçada. Cuidant-lo, descobreixen que en Dumbo pot volar fent batre les orelles gegants i que les plomes són la clau per fer-ho. En una actuació, queda atrapat enmig del foc i l'elefantó ha de fer servir la seva destresa en públic per sobreviure.

La sortida volant del perill deixa bocabadada a tota l'audiència del circ i la fama d'en Dumbo corre com l'escuma. En demostrar les seves aptituds voladores, tothom accepta a l'elefantó i fins i tot es converteix en la nova estrella del circ, que assoleix una nova etapa d'esplendor gràcies a ell.

Arriba un avariciós empresari del món de l'espectacle que compra tot el circ on actua en Dumbo, per potenciar el gran parc temàtic que té. La seva idea és utilitzar i aprofitar-se del petit elefant volador per promocionar *Dreamland*. En paral·lel, la Milly i en Joe s'han proposat retrobar la mare d'en Dumbo i tornar a unir-los, i el seu pare acaba jugant un paper clau per aconseguir-ho.

[Tràiler](#) (en castellà)

Dumbo presenta un escenari idoni per abordar els drets dels infants a les cures i a la protecció, qüestions que sempre se'ls han de garantir enfront de qualsevol tipus de maltractament.

2.3. Conflictes i personatges en relació als valors a treballar

En una pel·lícula japonesa recent, unes germanes visiten la seva àvia, que cultiva un jardí. En un moment donat, una neta lloa la bellesa d'un pruner i l'anciana li diu que li ha dedicat molt de temps, "perquè tot allò que viu, necessita cura", afirma l'anciana.

El repartiment de **Dumbo** és un nou exemple del particular món de personatges estranys, marginals i inadaptats tan característic del famós director Tim Burton. Sol centrar-se en caràcters dèbils, necessitats, que reclamen protecció, empatia i amor. El petit Dumbo és el primer que necessita cura i protecció, però no és l'únic. Li cal a la seva mare, Jumbo, que és empresonada, revenuda, explotada i posteriorment amenaçada de sacrifici. En precisa el pare protagonista, Holt Farrier, que torna mutilat de la guerra, ha perdut l'esposa i es troba desvalgut i incapaç de tenir cura de la seva filla Milly i del seu fill Joe. En necessiten aquests dos infants, enyorats de la mare i mal portats pel pare. També en fa falta al director del circ, Max Medici, solitari representant d'uns Germans Medici inexistents i carregat de problemes. Finalment, precisa cura tota la *troupe* d'aquest circ rònec i decrepit: la sirena grassoneta, l'encantador de serps, el fals forçut, etc., artistes en decadència i protagonistes d'un espectacle en crisi...

El petit elefant és rebutjat des del mateix moment de néixer, pel simple fet de tenir unes orelles exageradament grosses. El domador de la companyia es burla de la cria i el propietari del circ el considera "un monstre i una aberració", per la qual cosa ordena a l'ensinistrador (Holt Farrier) que trobi una solució, perquè ell ha promès al públic un elefantó "encisador". Durant la primera funció, se li desfà el barret que li dissimulava les orelletes, i el públic es burla del petit Jumbo i l'humilia batejant-lo com a *Dumbo*, que significa *tontet*. La reacció instintiva i protectora, però salvatge, de la mare causa el pànic durant l'espectacle, i provoca que el director se la tregui de sobre, deixant totalment desemparat al petit elefant.

Precisament l'enyorança de la mare serà el sentiment que crearà el vincle de la cria amb la Milly i en Joe, que són qui s'ocupen realment d'en Dumbo. La nena li aconsella que se n'ha de sortir per si mateix, segons el consell que li va donar a ella la seva mare. La Milly diu a l'elefantó que, si deixa explotar la seva habilitat voladora, amb els beneficis que faci el circ podran recomprar la mare Jumbo. Argument necessari per al desenvolupament de la història cinematogràfica però que, analitzat sota l'òptica dels drets dels infants, ha de ser posat en qüestió.

El petit Dumbo és el primer que necessita cura i protecció, però no és l'únic. Li cal a la seva mare, Jumbo, que és empresonada, revenuda, explotada i posteriorment amenaçada de sacrifici. En precisa el pare protagonista, Holt Farrier, que torna mutilat de la guerra, ha perdut l'esposa i es troba desvalgut i incapaç de tenir cura de la seva filla Milly i del seu fill Joe. En necessiten aquests dos infants, enyorats de la mare i mal portats pel pare.

2. LA PEL·LÍCULA

D'una banda, hi ha una acceptació tàcita del treball infantil (a més de l'explotació animal). I, de l'altra, la nena protagonista fa un raonament en el qual està implícit que cadascú s'ha de d'espavilar pel seu compte i solucionar els seus problemes, donada una manca de garantia dels drets dels oprimits en aquella època. Aquest és també un raonament típicament nord-americà, la teoria del *self-made man*. El *dolent* de la pel·lícula, l'ambiciós empresari Mr. Vandevere, ja ho explica fredament als infants Farrier quan aquests li demanen que reuneixi Dumbo amb la seva mare: "Voleu saber el més important de créixer? Heu d'aprendre a fer-ho tot sols", els sentència. Es tracta d'una de les màximes expressions de l'individualisme i l'egoisme, que porten a la manca de confiança en les altres persones, i també de la incapacitat per l'empatia i la solidaritat vers éssers més febles i necessitats. És en aquest sentit que el film fa reflexionar en els valors de la cura de forma passiva, en lloc de fer-ho per activa.

Cal recordar que la pel·lícula no està feta per conscienciar sobre els drets humans ni dels infants, sinó com a entreteniment. Per tant, la reflexió sobre els drets dels infants a partir de **Dumbo** s'ha d'entendre des d'un punt de vista metafòric, amb totes les contradiccions que un film comercial presenta. També cal ressaltar que a principis del segle XX, on s'emmarca aquesta història, encara no es parlava ni tan sols de drets humans, i molt menys de la infància. Just després de la Primera Guerra Mundial, època en la qual se situa l'acció, el treball infantil i l'explotació encara estaven molt estesos als EUA i a Europa. En canvi, si bé és un relat fantasiós que hauria passat 100 anys enrere, la pel·lícula sí que introdueix explícitament altres valors actuals com un cert feminisme, algun apunt d'ecologisme i la crítica al maltractament animal.

En definitiva, **Dumbo** ens dona la possibilitat d'entendre el joc de relacions de protecció, suport, empatia i solidaritat que la cura d'éssers en situació de fragilitat planteja. A més, fa evident que els éssers amb necessitats poden ser petits o grans, com també poden ser-ho aquells que exerceixen la cura. A la pel·lícula, els dos infants Milly i Joe (també desemparats després de la mort de la mare) són els primers a defensar en Dumbo, però al final serà tota la *troupe* del circ qui s'involucrarà en l'acció, per a què l'elefantó es reuneixi amb la seva mare. La *troupe* també està tota ella mateixa necessitada, després que l'empresari els hagi acomiadat d'imprevist. Ara bé, se sobreposarà i referà el circ dels Medici amb nova empenta. I al final serà en Dumbo qui, per fi reunit amb la seva mare, se n'anirà a salvar la Milly i en Joe, atrapats en el foc del parc temàtic de *Dreamland*. D'alguna manera, el missatge és que la cura als altres comporta també la cura d'un mateix o una mateixa, i també que l'empatia sempre retorna en forma d'ajuda i col·laboració quan cadascú la necessita.

Dumbo ens dona la possibilitat d'entendre el joc de relacions de protecció, suport, empatia i solidaritat que la cura d'éssers en situació de fragilitat planteja. A més, fa evident que els éssers amb necessitats poden ser petits o grans, com també poden ser-ho aquells que exerceixen la cura.

2. LA PEL·LÍCULA

En relació a altres films de Burton, protagonitzats sempre per personatges estranys i solitaris, **Dumbo** té un final més positiu, donat que el petit elefant volador no acaba reclòs en la seva marginalitat, sinó alliberat d'ella i integrat en el seu entorn natural. En aquest cas, mare i fill es troben amb una molt bona acollida en una manada d'elefants de l'Índia, el seu lloc d'origen.

2.4. Qüestions a observar per a una millor comprensió

La pel·lícula **Dumbo** no ha estat pensada per parlar dels drets dels infants a ser protegits davant de situacions d'abandó, des-empament o maltractament, tot i que se'n poden treure elements per a reflexionar-hi i treballar-los. Com a obra de creació, és un text obert a les interpretacions, malgrat el plantejament fantasiós que abandera, les intencions explícites que té i els anacronismes o dèficits que presenta en relació a la realitat.

Per començar, la història està perfectament situada cronològicament entre finals de 1918 i principis de 1919, ja que a l'inici mostra com en Holt Farrier torna de la Primera Guerra Mundial. Succeeix en una època en la qual encara no hi ha una legislació internacional que vetlli pel respecte dels drets arreu. La [Declaració Universal dels Drets Humans](#) és de després de la Segona Guerra Mundial, de 1948, i la [Declaració dels Drets de l'Infant](#) no se signa fins al 1959. Malgrat tot, donat que la pel·lícula actualitza la història original de **Dumbo** i conté elements de la sensibilitat social actual (com ara el feminisme, l'ecologisme i el corrent animalista), tot plegat facilita una anàlisi al voltant del reconeixement de drets.

En analitzar la situació de quan la mare és allunyada de forma forçada del petit Dumbo i ell es queda sense la seva protecció i cura, la legislació internacional estipula de manera clara que mai s'ha de produir. La sostracció de fills o filles als progenitors només està justificada en casos extrems, quan hi ha perill de maltractament o desempament. I no és el cas de la pel·lícula, ans al contrari. Aquí és on entraria l'obligació de les administracions públiques de vetllar per a què en Dumbo pogués tornar al costat de la seva mare, tal com especifica l'article 9 de la [Convenció sobre els Drets de l'Infant](#) (1989).

En relació a altres films de Burton, protagonitzats sempre per personatges estranys i solitaris, Dumbo té un final més positiu, donat que el petit elefant volador no acaba reclòs en la seva marginalitat, sinó alliberat d'ella i integrat en el seu entorn natural.

2. LA PEL·LÍCULA

Continuant amb la translació metafòrica dels drets dels infants al petit Dumbo, un altre dret que se li nega clarament és el de no treballar, tal com estipula l'article 32.1 de la [Convenció sobre els Drets de l'Infant](#). A més, la feina que té en Dumbo està carregada de riscos, sobretot físics, i pressuposa una sobreexplotació de l'elefantó, fent-lo responsable del progrés del negoci i deixant-li menys temps i oportunitats per desenvolupar les activitats pròpies d'un procés de creixement.

Davant del fet que en Dumbo és una cria d'elefant, s'obre la reflexió sobre els drets dels animals. Aquest és un debat que la filosofia ha tractat des de fa segles, però que no es planteja de manera efectiva fins fa uns cinquanta anys. D'una banda, hi ha la discussió sobre en què s'han de basar els drets morals dels animals: en la seva capacitat de sentir i, sobretot, de patir (Jeremy Bentham), o en el valor de la vida de cada subjecte (Tom Regan), que implica el dret a no ser tractat com un mitjà per als fins d'un altre subjecte (normalment humà). El punt de vista de Bentham comporta la consideració que un animal pot tenir més consciència del dolor que un infant recent nascut, una tesi força polèmica.

En aquest àmbit dels drets dels animals, Barcelona té una extensa normativa per al benestar animal. Destaquen les [Normes Reguladores del Consell Municipal de Convivència, Defensa i Protecció dels Animals](#) (1996), la [Declaració municipal per la convivència i els drets dels animals](#) (1998) o la [Declaració de Barcelona com a ciutat antitaurina](#) (2004).

Actualment és a debat el futur del Zoo de Barcelona, després que la plataforma animalista ZOOXXI presentés una [iniciativa ciutadana](#), aprovada pel consistori aquest 2019, que planteja un canvi radical del model de zoo, el qual és contestat l'equip professional i la direcció de l'equipament, així com per representants de l'estament científic i universitari.

Continuant amb la translació metafòrica dels drets dels infants al petit Dumbo, un altre dret que se li nega clarament és el de no treballar, tal com estipula l'article 32.1 de la [Convenció sobre els Drets de l'Infant](#). A més, la feina que té en Dumbo està carregada de riscos, sobretot físics, i pressuposa una sobreexplotació de l'elefantó.

2.5. Informacions d'interès sobre la pel·lícula

No es pot dir que el **Dumbo** de Tim Burton sigui un pur *remake* del clàssic de Disney de 1941. El mateix director diu que va prendre la pel·lícula original com un "punt de partida, per explicar una història més adaptada als nostres temps i als gustos dels infants d'avui dia". Manté el missatge principal de l'obra primigènia, que és l'apologia de l'amor maternal.

El film de 1941, basat en el conte de Helen Aberson i Harold Pearl, *Dumbo, l'elefant volador* (no traduït), està pràcticament protagonitzat per animals humanitzats que parlen i s'expressen com si fossin persones, segons l'estil típic de Disney. En canvi, Burton dona el protagonisme als humans i defuig l'oralitat dels elefants. La trama és també diferent. A l'original, en Dumbo no vola fins al final, mentre que a la nova versió la seva habilitat s'avança i s'utilitza narrativament per activar la segona part de la història, completament original. Ara bé, els paràmetres d'aquesta aportació són convencionals: l'empresari avariós que abusa de l'equip artístic del circ i dels animals per construir un imperi faraònic, intriga, corredisses i cataclisme final. El nou guió aconsegueix així *estirar* la història, perquè la primera durava tot just una hora.

Des del punt de vista de producció, aquesta nova versió ha plantejat un dilema. S'hi nota la tensió entre la visió d'un director amb un món i una creativitat molt personals i els requeriments comercials que una distribuïdora com Disney imposa, des del punt de vista formal i de contingut.

D'una banda, la pel·lícula s'inclou en la nova estratègia de Disney de renovar (i tornar a explotar) el seu catàleg animat en format realista, combinant actors de carn i os amb l'animació digital i el 3D.

No es pot dir que el Dumbo de Tim Burton sigui un pur remake del clàssic de Disney de 1941. El mateix director diu que va prendre la pel·lícula original com un "punt de partida, per explicar una història més adaptada als nostres temps i als gustos dels infants d'avui dia". Manté el missatge principal de l'obra primigènia, que és l'apologia de l'amor maternal.

2. LA PEL·LÍCULA

La tècnica s'anomena *live action* i ja s'han pogut veure els *remakes* de: *101 dàlmates*, *El llibre de la selva*, *La ventafocs*, *La bella i la bèstia* i, aquest mateix any, *Aladí* i *El rei lleó*, entre d'altres.

D'altra banda, Disney és una corporació defensora d'uns valors tradicionals (família, individualisme, empenedoria, negoci, etc.) que reproduceix pel·lícula rere pel·lícula, amb una fórmula narrativa que sap que funciona en un públic massiu. El poder que té és tan gran que pot condescendir fins i tot que Burton li faci una crítica força evident: el *Dreamland* del film recorda força *Disneyland*, i el tracte que el magnat Vandevere té amb els artistes del circ Medici és una metàfora dels criteris que la distribuïdora imposa als equips creadors al seu servei.

Burton fa fins i tot una lectura del film un xic autobiogràfica. Va començar la carrera com a animador a Disney i la companyia li va produir els primers curtmetratges com a director. Tot seguit el va acomiadar perquè el seu estil era massa tenebrós per a la línia editorial de la distribuïdora. "Quan vaig començar a treballar-hi d'animador (a Disney), fa segles, vaig tenir una sensació contradictòria. D'una banda, em sentia bé perquè el meu treball era valorat però, de l'altra, com en *Dumbo*, em sentia com un *outsider* devorat per una gran companyia d'entreteniment", explica el director del film.

Malgrat això, Disney i Tim Burton tenen un bon grapat de col·laboracions: *Malson abans de Nadal* (1993), *James y el melocotón gigante* (1996), *Alicia en el país de las maravillas* (2010), *Frankenweenie* (2012) i *Alicia: a través del espejo* (2016). És evident que el xoc de plantejaments ha portat a una submissió de l'estil del director fins arribar a *Dumbo*, on l'ambient gòtic que li és tan característic està completament aigualit i neutralitzat. El final redemptor del petit elefant és completament oposat al dels protagonistes solitaris i inadaptats de les històries anteriors de Burton.

Disney sí ha donat al director del film carta blanca per desplegar el seu gran talent visual en la direcció d'art (escenaris, ambients, vestuari, disseny, etc.). Burton ha comptat amb l'equip habitual: Rick Heinrichs i Colleen Atwood, que realcen el seu gust per l'estètica expressionista del cinema mut alemany (*Dreamland* recorda a la *Metròpoli* de Fritz Lang).

Però també són evidents imposicions concretes per reforçar la marca Disney. Algunes, simplement formals, com la inclusió de la típica escena amb una cançó lènguida i cursi: la mateixa de la pel·lícula original quan en *Dumbo* va a veure la seva mare empresonada.

El poder que té Disney és tan gran que condescendeix fins i tot que Burton li faci una crítica força evident: el Dreamland del film recorda força Disneyland, i el tracte que el magnat Vandevere té amb els artistes del circ Medici és una metàfora dels criteris que la distribuïdora imposa als equips creadors al seu servei.

2. LA PEL·LÍCULA

Més greu és incloure alguns detalls de guió que traspuen valors poc adaptats als temps actuals. Crida l'atenció que, en una història on hi ha un nen i una nena que han perdut la mare i en la qual el personatge de la *guapa* sembla acollir-los tan bé, no s'acabi reconstruint una família, malgrat l'evident sintonia que també es manifesta amb el pare vidu. Al final, la relació entre la vedet del circ i l'ex-domador de cavalls sembla cenyir-se exclusivament al món professional.

Caldria veure de qui és responsabilitat que l'escena més creativa de la pel·lícula original tingui una expressió tan pobra a la nova versió. Es tracta de la seqüència de les al·lucinacions de Dumbo després d'emborratxar-se accidentalment. L'excusa que ensenyar un elefantó borratxo avui dia no és políticament correcte és absurda en boca de Burton. L'escena original va ser encomanada a l'equip d'animació més jove de l'estudi, que va crear l'únic moment de vàlua veritablement artística del film, d'inspiració clarament surrealista. Curiosament aquest equip va ser acomiadat després de la producció de 1941 i va crear una productora d'animació amb criteris menys comercials que Disney.

En paraules de Burton: "El més estrany de Disney és que volen que siguis un artista i al mateix temps un obrer de fàbrica, un zombi sense personalitat. Cal ser una persona molt especial per fer que aquestes dues parts del cervell coexisteixin".

Caldria veure de qui és responsabilitat que l'escena més creativa de la pel·lícula original tingui una expressió tan pobra a la nova versió. Es tracta de la seqüència de les al·lucinacions de Dumbo després d'emborratxar-se accidentalment. L'excusa que ensenyar un elefantó borratxo avui dia no és políticament correcte és absurda en boca de Burton.

3. PROPOSTA PEDAGÒGICA

3.1. Plantejament general

La seqüència didàctica que proposem al voltant de la pel·lícula **Dumbo** es conforma de cinc moments educatius complementaris:

1. Activitat prèvia a l'aula (1 hora).
2. Anada al cinema per participar a la sessió de projecció.
3. Activitat de creació a l'aula (entre 1 hora i 6 hores, com a màxim).
4. Acció per compartir al [web](#) les creacions de cada grup classe.
5. Possibles interaccions de l'alumnat a casa, amb la comunitat educativa i l'entorn.

3.2. Per anar al cinema

Abans d'anar al cinema amb el vostre grup classe, us suggerim portar a terme una activitat a l'aula d'una hora de durada. Us proposem dos enfocaments per triar el que més us convingui o bé idear-ne un altre:

1. Cerca d'informació i comentari

L'activitat comença amb una pluja d'idees (20') sobre les qüestions claus dels drets dels infants que podem treballar amb **Dumbo**:

1. Quina reacció tenim quan un company o una companya rep una burla en públic? Què hem de fer davant del *bullying*?
2. Quines cures ens aporta la família? Quines atencions ens fan sentir bé i ens donen benestar? Què trobaríem a faltar?
3. Què necessitem els nens i les nenes per créixer en un entorn segur i saludable? Quin tipus d'activitats ens convenen?

Tot el que surti es pot recollir a la pissarra per recordar-ho i llegir-ho al final, amb els resultats de la cerca d'informació. Anirà bé apuntar almenys una aportació de cada alumne/a. Per animar la pluja d'idees, podeu adreçar l'alumnat a parlar-ne abans a casa i així venir a classe amb alguna idea sobre els temes plantejats. En base al recull d'aportacions, es tracta d'orientar una cerca d'informació relacionada amb les propostes dels infants. És possible fer-la a l'aula directament entre tots i totes, però millor si el professorat la prepara abans. La cerca es pot centrar en algunes de les qüestions sorgides, o bé treballar-les totes transversalment.

Abans d'anar al cinema proposem dues activitats a escollir per treballar a classe:

1. *Cerca d'informació i comentari*
2. *Pluja d'idees i debat*

1. Quina reacció tenim quan un company o una companya rep una burla en públic? Què hem de fer davant del *bullying*?

2. Quines cures ens aporta la família? Quines atencions ens fan sentir bé i ens donen benestar? Què trobaríem a faltar?

3. Què necessitem els nens i les nenes per créixer en un entorn segur i saludable? Quin tipus d'activitats ens convenen?

3. PROPOSTA PEDAGÒGICA

També és opcional plantejar l'activitat de cerca d'informació per racons, subdividint el grup classe en quatre equips, o continuar amb el gran grup. L'enfocament és llegir textos breus i mirar imatges o petits vídeos que aportin noves idees o bé ajudin a aprofundir en aquelles que han estat exposades (25').

En acabar l'activitat convé fer una reflexió de tancament que es troba explicada en el [punt 3 d'aquest apartat](#).

2. Pluja d'idees i debat

S'enceta també amb una pluja d'idees (15') sobre:

1. Com actuem davant d'una situació de *bullying*?
2. Com reaccionem quan un company o una companya rep una burla en públic? Què el o la pot ajudar a recuperar-se?
3. Quines cures ens aporta la família? Què ens dona benestar?
4. Què ens fa falta per créixer en un entorn segur i saludable?

Les diverses aportacions anirà bé recollir-les a la pissarra, almenys una aportació de cada alumne/a. També és interessant adreçar l'alumnat a parlar-ne abans a casa i així venir a classe amb alguna idea sobre qualsevol dels quatre temes plantejats.

En base a les idees recollides, es prepararà un debat amb el grup classe subdividit en dos equips prou equilibrats (nens/nenes, destresa en l'expressió, seguretat en un/a mateix/a, etc.). Abans d'obrir el debat, anirà bé acordar i apuntar a la pissarra quin serà el tema a discutir de tot el que hagi anat sortint a la pluja d'idees (10'). Per començar, primer farà tres aportacions l'equip 1 i després l'equip 2. Tot seguit, s'obrirà el torn de paraules indistintament, amb la coordinació del professorat. Per tancar-lo, cada equip aportarà alguna cosa que ha après de l'altre equip (20').

3. En acabar l'activitat

Després de portar a terme l'activitat escollida convé fer una reflexió de tancament. Aquesta pot servir per estructurar el contingut de l'aportació de cada grup classe a la sala de cinema. Per tant, cal seleccionar dos portaveus, preferiblement un nen i una nena (10'). Al final de la sessió arriba el moment de presentar la sinopsi i el [tràiler](#) de la pel·lícula *Dumbo* (5').

L'objectiu tant d'una opció com de l'altra és situar el context de la pel·lícula i els drets a treballar, per preparar l'anada al cinema entre tots i totes. Així mateix, és una bona oportunitat per extreure els elements claus que, en veu de dos portaveus, cada grup classe posarà en comú a la sala abans de projectar el film.

L'objectiu tant d'una opció com de l'altra és situar el context de la pel·lícula i els drets a treballar, per preparar l'anada al cinema entre tots i totes.

1. Com actuem davant d'una situació de *bullying*?

2. Com reaccionem quan un company o una companya rep una burla en públic? Què el o la pot ajudar a recuperar-se?

3. Quines cures ens aporta la família? Què ens dona benestar?

4. Què ens fa falta per créixer en un entorn segur i saludable?

3.3. Del cinema a l'aula

Compartim els drets dels infants a la cura i l'autorespecte

Després d'anar a veure el film, proposem portar a terme una activitat de creació a l'aula que es basa a subdividir el grup classe en quatre equips de treball. El punt de partida és que cada subgrup triï i tracti un dels drets dels infants que es proposen abordar amb la pel·lícula **Dumbo**:

1. Dret dels infants a rebre atenció i protecció davant de situacions de discriminació i desemparament.
2. Dret dels infants a ser tractats amb respecte, consideració i solidaritat, especialment quan es troben en situació de vulnerabilitat.
3. Dret dels infants a la cura i l'afecte que els garanteixin el benestar.
4. Dret de tots els infants a que els sigui reconeguda i respectada la seva individualitat.

Us suggerim que cada equip acabi plasmant la defensa del seu dret en forma de mural o presentació de diapositives, en un treball basat en la composició fotogràfica i la creació de petits textos.

En un primer moment, cada grup ha de traslladar algunes de les escenes de la pel·lícula **Dumbo** a possibles situacions que vulgui reflectir en la seva creació final (a triar entre mural o presentació de diapositives). Tot seguit, cada equip fa una immersió en el significat del dret escollit i pensa quines imatges i textos poden anar bé per explicar-lo. Un cop buscades les fotografies i fets els petits escrits, ja pot passar a la composició del mural o la presentació de diapositives en format digital.

Us suggerim que cada equip acabi plasmant la defensa dels drets dels infants relacionats amb la cura i l'autorespecte en forma de mural o presentació de diapositives, en un treball basat en la composició fotogràfica i la creació de petits textos.

3. PROPOSTA PEDAGÒGICA

Per als murals, es pot fer servir una cartolina gran o paper d'emballar. Després caldrà fotografiar-los per compartir-los al [web](#). Les presentacions poden constar d'unes 4 a 6 diapositives cada una. Per publicar-les al [web](#), és possible enviar per separat les dels quatre subgrups o ajuntar-les totes en una sola presentació.

Amb l'elaboració dels murals o les presentacions de diapositives, s'ofereix a l'alumnat la possibilitat de treballar de forma creativa els drets dels infants i el film, així com aprofundir en el debat generat a l'aula abans d'anar al cinema i també a la sala amb les aportacions de totes les escoles.

És possible desenvolupar aquesta activitat en una sola sessió d'una hora de classe si prèviament s'organitzen els equips, es tria quin dret tracta cadascun i se n'orienta el tractament amb les qüestions sorgides en el visionat del film i les posades en comú prèvia i posterior. Aleshores es pot dedicar la meitat de la sessió a què els quatre subgrups, en paral·lel, pensin i dissenyin els murals o les presentacions de diapositives, i l'altra meitat a realitzar i compondre cada una de les creacions.

Ara bé, si és possible, recomanem que l'activitat de creació a l'aula agafi un tractament més transversal al currículum i es pugui desplegar en diverses sessions. La durada ideal és entre un mínim de tres i un màxim de sis hores lectives. Així es dona pes als drets a treballar i l'anàlisi del film, la reflexió individual i col·lectiva, l'elaboració i la posada en comú de les creacions en grup, i la recollida de les idees que vagin sorgint al llarg del procés.

Recomanem que l'activitat de creació a l'aula es pugui desplegar en diverses sessions per poder aprofundir en els drets a treballar, en l'anàlisi del film, i en la reflexió i creació individual i col·lectiva.

QUADRE RESUM: DEL CINEMA A L'AULA*

DURADA	PROCEDIMENTS	CONTINGUTS
1 hora	Creació dels subgrups i distribució de tasques. Explicació de l'activitat de creació d'un mural o d'una presentació de diapositives.	Exercici de trasllat de les escenes de la pel·lícula a possibles situacions reals. Després, tria i immersió de cada equip en els drets dels infants a explorar.
1 hora	Treball per equips. Reflexió individual i en grup per crear un punt de vista sobre el dret escollit.	Pluja d'idees i presa de decisions sobre quines imatges i textos pot fer servir cada grup per explicar el seu enfocament. Cerca d'imatges i elaboració de textos.
1 a 2 hores	Per equips es continua la tasca de cerca d'imatges i l'elaboració dels textos necessaris.	Definició de la composició final del mural o de la presentació de diapositives per part de cada equip.
1 a 2 hores	Treball per equips per finalitzar el mural o la presentació de diapositives. Exposició oral de cada creació a la resta del grup classe.	Realització del mural o de la presentació de diapositives que combina textos i fotografies.

*Aquesta activitat es pot fer en una sola sessió, però es proposa un desplegament més minuciós per aprofundir en els drets a treballar a l'aula.

3.4. De l'aula al món

Un cop realitzada l'activitat de creació a l'aula i enviats els resultats per publicar-los al [web del Cicle de Cinema dels Drets dels Infants](#), us suggerim alguna petita acció per portar a terme en col·laboració amb les famílies del vostre alumnat. L'objectiu és connectar els aprenentatges i l'experiència viscuda amb la vida quotidiana i la immersió en l'entorn.

1. Cercar i després portar a classe fotografies o il·lustracions de situacions de protecció, atenció i cura per aconseguir el benestar de tots els infants d'arreu de la ciutat de Barcelona.
2. Aportar un parell d'idees comentades a casa sobre aspectes clau a l'hora de tenir cura de nens i nenes de la vostra edat.
3. Compartir a l'aula contes de la biblioteca de casa amb relats vinculats a la temàtica **Barcelona té cura dels infants**.

Si és possible, us aconsellem que visiteu amb l'alumnat l'apartat [Creacions escolars del web](#) i proposeu a les famílies entrar-hi.

3.5. Recull de creacions escolars

Un cop finalitzada l'activitat creativa a l'aula, cada grup classe ens farà arribar les creacions dels seus subgrups de treball per email, Dropbox, WeTransfer o similar. Així anirem organitzant els resultats aportats per part de cada escola i els compartirem al [web del Cicle de Cinema dels Drets dels Infants](#).

Des de l'apartat [Creacions escolars](#), podreu accedir tant als vostres treballs de creació com als de la resta d'escoles participants, que estaran organitzats per nivells educatius.

Per a qualsevol dubte, podeu contactar-nos a teleduca@teleduca.org o bé al telèfon 93 450 98 26.

3.6. Qüestionari d'avaluació per al professorat

Quan ja hàgiu portat a terme amb l'alumnat totes les passes de la seqüència didàctica plantejada, us enviarem per correu electrònic un qüestionari d'avaluació que podreu omplir directament en línia. Per a qualsevol dubte, podeu contactar-nos a teleduca@teleduca.org o bé al telèfon 93 450 98 26.

Us agraïm la vostra col·laboració en acompanyar el treball reflexiu i creatiu dels drets dels infants als centres escolars i esperem les vostres aportacions per anar millorant any rere any.

L'objectiu és connectar els aprenentatges i l'experiència viscuda amb la vida quotidiana i la immersió en l'entorn.

1. Cercar i després portar a classe fotografies o il·lustracions de situacions de protecció, atenció i cura per aconseguir el benestar de tots els infants d'arreu de la ciutat de Barcelona.

2. Aportar un parell d'idees comentades a casa sobre aspectes clau a l'hora de tenir cura de nens i nenes de la vostra edat.

3. Compartir a l'aula contes de la biblioteca de casa relacionats amb la temàtica **Barcelona té cura dels infants**.

4. MATERIAL COMPLEMENTARI

4.1. Enllaços d'interès

- [Web del Cicle de Cinema dels Drets dels Infants](#)
- [Web d'Infància de l'Ajuntament de Barcelona](#)

Textos legislatius al web de l'Àrea de Drets Socials, Justícia Global, Feminismes i LGTBI de l'Ajuntament de Barcelona (lectura fàcil):

- [Declaració Universal dels Drets Humans](#)
- [Convenció sobre els Drets de l'Infant](#)
- [Carta de Ciutadania. Carta de drets i deures de Barcelona](#)

Altres:

- [Llei Orgànica 8/2015, de 22 de juliol, de modificació del sistema de protecció a la infància i a l'adolescència](#)
- [Llei dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència](#)
- [Ciutat Cuidadora](#)
- [Tipologies de maltractament infantil](#)
- [Más me duele a mí. El maltrato que se ejerce en casa](#)
- [Detección y notificación de maltrato infantil. Guía para la ciudadanía](#)
- [Web de la plataforma animalista ZOOXXI](#)
- [Notícia *El Zoo de Barcelona, ¿en riesgo de extinción?*](#)
- [Notícia *Barcelona aprueba la propuesta animalista de reducir especies del Zoo*](#)
- [Escena de la borratxera de Dumbo a la pel·lícula original](#)

4.2. Bibliografia i filmografia

Bibliografia

- Barry, F. (2011). *Salvem els animals*. Barcelona: Joventut
- Rathman, P. (2001). *Buenas noches, gorila*. Caracas: Ekaré
- Roldán, G. (2007). *L'erició*. Barcelona: Thule
- Stead, P. i E. (2011). *Un día diferente para el señor Amos*. Ciudad de México: Océano Travesía
- Col·lecció [Els Drets dels Infants](#) de l'editorial Salvatella

Filmografia

- *Dumbo*. Ben Sharpsteen. EUA. 1941
- *Balto. La leyenda del perro esquimal*. Simon Wells (dir.). EUA, 1995
- *El viatge de l'emperador*. Luc Jacquet (dir.). França. 2005
- *Le petit garçon et l'oie des neiges*. Gayle Thomas (dir.). Canadà, 1984

